

LBRIS

We know
books

ARHIMANDRITUL ZAHARIA

RUGĂCIUNEA IPOSTATICĂ
Măsura desăvârșirii

MĂNĂSTIREA STAVROPIGHIE SFÂNTUL IOAN
BOTEZĂTORUL, ESSEX, ANGLIA

CUPRINS

Prolog	9
Notă introductivă	11

TÂLCUIRI LA „TATĂL NOSTRU”

Privire de ansamblu asupra Rugăciunii Domnești	17
Cererile teologice ale Rugăciunii Domnești	31
Cererile practice ale Rugăciunii Domnești	57

RUGĂCIUNEA IPOSTATICĂ

Conceptul de persoană-ipostas	99
Definiția și chipurile rugăciunii ipostatice	117
Rugăciunea lui Hristos din Ghetsimani	119
Mijlocirea sfinților	127
Rugăciunea pentru vrăjmași	139
Rugăciunea curată	147

RUGĂCIUNEA LITURGICĂ

Sfânta Liturghie ca rugăciune ipostatică	159
Caracterul mai presus de lume al Sfintei Liturghii	163
Darul nostru personal – condiția necesară pentru a intra în comuniunea sfinților	173
Sfânta Liturghie ca schimb de vieți	177
Prezentare pe scurt a Sfintei Liturghii	181
Jertfă și îndreptățire	195
Sfânta Liturghie ca poruncă și ca pomenire	197
Condiția împărtășirii cu Sfintele Taine	201
Pregătirea pentru Sfânta Liturghie	205
Etosul lui Hristos și etosul omului	213
Părtășia la preoția lui Hristos	217
Mulțumita și cererea	227
Dimensiunea escatologică a Sfintei Liturghii	233
Pătımirea cea asemenea lui Hristos	241
Osândirea de sine care covârșește toată mintea	255
Rugăciunea de mulțumire	283

PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA RUGĂCIUNII DOMNEȘTI

Dumnezeul nostru este un Dumnezeu mare, „Care face minuni și Și-a făcut cunoscută între popoare puterea Sa”¹. El l-a plămădit pe om ca o făptură măreață și l-a așezat într-un loc minunat, raiul desfătării Sale. Dumnezeu S-a dat pe Sine omului drept pildă pentru ca făptura Lui să nu se rătăcească pe cale². Ziditorul a toate l-a învrednicit pe om să aibă o părtașie nemijlocită cu El și să se bucure de vederea Feței Sale. Dumnezeu a sădit în el dorința de a se asemăna Lui, de a statornici o legătură cu Făcătorul său și de a se uni cu El.

Însă, după cum bine știm, odată cu tragicul eveniment al neascultării celor dintâi zidiți, s-au ivit păcatul și căderea. În esență, căderea omului a constat în orbirea lui duhovnicească, ce l-a văduvit de vederea lui Dumnezeu și l-a făcut să se abată de la calea Sa. Cu toate acestea, Dumnezeu nu a părăsit lucrarea mâinilor Sale. El a făcut totul pentru a-i descoperi Numele Lui; i-a dat porunci, pentru a-l călăuzi pe omul care, asemenea unei oi pierdute, nu știa încotro să o apuce. „În zi-

1. Cf. Ps. 76, 13-14.

2. „Căci a fost o vreme când, atât de către om, cât și de către îngerii cei buni, Dumnezeu putea fi văzut, spre a fi urmat întru asemănare” (Sfântul Grigorie Palama, *Omilii*, vol. I, Omilia 16, 9, trad. Dr. Constantin Daniel, revăzută de Laura Pătrașcu, Ed. Anastasia, București, 2012, p. 186).

lele de pe urmă”³, a venit El Însuși pe pământ și i-a dat o pil-dă neprihănită de viață, vădind desăvârșirea cerească în trup omenesc. El ne-a descoperit cum poate omul plămădit din țărână să se întrecă cu cetele îngerești.

Hristos ne învață în chip limpede că scopul vieții pământești nu constă în prelungirea ei la nesfârșit, nici în dobândirea de avuții, de cunoștințe sau de putere. Viața aceasta trecătoare nu este decât o trambulină spre viața veșnică, spre renașterea noastră întru Împărăția lui Dumnezeu.

Atunci când ucenicii I-au cerut lui Hristos să-i învețe cum să se roage, El le-a dat rugăciunea desăvârșită „Tatăl nostru”⁴. Această rugăciune mai este numită și Rugăciunea Domnească pentru că ne-a fost dată de Domnul Însuși. El a rostit această rugăciune o singură dată și cuvintele Lui rămân în veac. Ele cuprind înăuntrul lor duhul vieții și vădesc un chip neprihănit de viețuire, călăuzindu-ne la înfierea de către Tatăl ceresc.

Această temă are o mare însemnătate, deoarece rugăciunea este calea prin care omul se unește cu Domnul. Sfântul Ioan Scărarul definește rugăciunea ca fiind însoțirea și unirea omului cu Dumnezeu⁵. Prin aceasta, el vrea să spună că în timpul rugăciunii omul devine una cu Domnul sau, după cum spune Sfântul Grigorie Palama, prin rugăciune, omul se atinge neîncetat de energia lui Dumnezeu⁶, căci pătrunde în

3. Cf. *Evr.* 1, 2.

4. Cf. *Mt.* 6, 9-13; *Lc.* 11, 1-4.

5. „Rugăciunea este, după însușirea ei, însoțirea și unirea omului și a lui Dumnezeu” (Sfântul Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuș*, Cuvântul XXVIII, 1, în *Filocalia*, vol. 9, p. 461).

6. Cf. Sfântul Grigorie Palama, *Cuvinte în apărarea celor ce se liniștesc în chip sfânt* 2, 1, 30, în *Opere complete*, vol. 3, trad. Cornel Coman, Adrian Tănăsescu, Christian Chivu, Cristina-Costena Rogobete, Caliope Papacioc, Ed. Gândul aprins, București, 2015, p. 329.

prezența Sa, iar în felul acesta harul dumnezeiesc este lucrător înlăuntrul lui.

Cuviosul Sofronie spunea că rugăciunea este „o nesfârșită înfăptuire, mai înaltă decât toată arta sau știința”⁷. Prezența sau energia lui Dumnezeu, de care omul se atinge neconținut în ceasul rugăciunii, este aceeași energie prin care Dumnezeu a făcut cerul și pământul; este energia prin care El susține întreaga zidire, prin care mântuiește și îndumnezeiește fapăturile Sale cugetătoare.

Creștinii învață Rugăciunea Domnească încă de la o vârstă fragedă. Însă, este trist că o rugăciune atât de măreață și de sfântă, rostită de dumnezeiasca gură a Mântuitorului, este adesea repetată fără luare aminte, în mod superficial și mecanic, fără o înțelegere adevărată a înțelesului ei adânc. Desigur, Părinții au lăsat drept rânduială repetarea neîncetată a acestei rugăciuni cu nădejdea că, în timp, cantitatea va aduce cu sine calitatea. Dar s-a statornicit și rânduiala ca „Tatăl nostru” să fie rostit cu mare evlavie doar o singură dată în timpul Sfintei Liturghii, asemeni înfricoșatelor cuvinte ale Domnului care au instituit această mare Taină: „Luați mâncați acesta este Trupul Meu [...]. Beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu”⁸.

Mai mult, dacă cercetăm cu luare-aminte cuvintele Rugăciunii Domnești, ne încredințăm de faptul că ele rezumă de fapt întreaga Sfântă Liturghie. Înțelesurile ei sunt liturgice și se împlinesc mai cu seamă în timpul Sfintei Împărtășanii. În această rugăciune este pomenit Numele cel sfânt al lui

7. Cuviosul Sofronie Athonitul, *Despre rugăciune*, trad. Ierom. Rafail Noica, Mănăstirea Stavropighie Sfântul Ioan Botezătorul, Essex, Marea Britanie, 2023, p. 7.

8. *Mt.* 26, 26-28; cf. *Mc.* 14, 22-24, cf. *Lc.* 22, 19-20.

Dumnezeu, prin chemarea căruia se săvârșește și Taina. Este pomenită de asemenea voia lui Dumnezeu, pe care au îmbrățișat-o atât îngerii din cer, cât și cei de pe pământ, atunci când aduc închinare Domnului. În Rugăciunea Domnească se face referire și la binecuvântata Împărăție a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, care adumbrește veacul de acum mai cu seamă în timpul săvârșirii Liturghiei. În rugăciunea aceasta se vorbește și despre „pâinea noastră cea de toate zilele”, care este mai presus de toate „pâinea lui Dumnezeu care se coboară din cer și care dă viață lumii”⁹, dar și tot cuvântul ce porcede de la El, de vreme ce „nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu”¹⁰.

Hristos I-a adresat Rugăciunea Domnească lui Dumnezeu Tatăl. De aceea, ea este rostită în timpul Dumnezeieștii Liturghii la sfârșitul Sfintei Anaforale, care este o rugăciune către Tatăl ceresc. Însă, Sfânta Treime este „de o ființă și nedespărțită”, având un singur har, o singură viață, o singură slavă. Prin urmare, creștinul poate să adreseze aceleași cuvinte atât Fiului, cât și Duhului Sfânt. Hristos este Fiul lui Dumnezeu după Fire, iar credincioșii devin fii ai lui Dumnezeu după darul și harul Sfântului Duh.

Îndeobște, rugăciunea este expresia vieții omului și oglinda stării lui duhovnicești¹¹. Mai mult, ea ar trebui să fie expresia teologiei sale, dar și teologia lui ar trebui să fie expresia rugăciunii sale.

Pentru ca rugăciunea lui să nu Îl mârșăiească pe Domnul, ci să-I fie bineplăcută, faptele omului trebuie să fie în armo-

9. Cf. *In.* 6, 33.

10. *Deut.* 8, 3; *Mt.* 4, 4; *Lc.* 4, 4.

11. Cf. Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul XXVIII, 38, p. 471.

nie cu cuvintele rugăciunii sale. Rugăciunea săvârșită fără luare-aminte este semnul că akedia a pus stăpânire pe om¹². Mai ales în cazul monahului, chiar și o privire aruncată înspre fereastra chiliei în ceasul înfățișării sale înaintea lui Dumnezeu vedește o împuținare în el a duhului pocăinței.

Viețuirea sfinților este opusul akediei. Cuviosul Sofronie povestea că, atunci când era tânăr monah și se întorcea seara în chilie, obișnuia să acopere fereastra odăii sale cu trei perdele, pentru ca înăuntru să fie întuneric deplin, creând astfel cele mai prielnice condiții pentru isihie¹³. El nu a cunoscut niciodată patima akediei, iar atunci când s-a retras mai târziu în pustia Sfântului Munte, s-a predat pe sine cu totul unui avânt al „pocăinței deznădăjduite”¹⁴, rugându-se vreme de multe ceasuri „cu mult plâns”¹⁵, fără a arunca măcar o privire pe fereastra peșterii sale, ca să vadă dacă afară era zi sau noapte. El mărturisește:

„În singurătatea peșterii mele am cunoscut deosebitul privilegiu de a mă da întreg unei astfel de rugăciuni fără grijă. Luni de zile mă stăpânea. [...] se ștergea totul din amintire, rămânea numai conștiința păcatului nematerial dar cumplit, care năștea în mine durere, rușine, respingere și chiar ură față de mine însumi. Și, din nou, totul se contopea în plânsul pocăinței, și duhul meu ieșea în nemărginirea de nenumit”¹⁶.

Deși rugăciunea cu voce tare poate aduce multă dulceață în suflet, ea nu este îndeajuns pentru mântuire, dacă omul

12. Cf. *ibid.*, Cuvântul XIII, 4 și 9, pp. 248, 249.

13. Cf. *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, pp. 202-203.

14. *Ibid.*, p. 34.

15. *Ibid.*, p. 33.

16. *Ibid.*, p. 163.

rămâne doar la acest nivel. Un preot sfânt îi sfătuia pe oameni să se roage cu luare-aminte cu buzele, pentru ca urechile lor să audă cuvintele rugăciunii și de acolo rugăciunea să se poare în inimă. Este de neapărată trebuință ca rugăciunea să ajungă la inimă, să o atingă, să o „zgârie”, pricinuindu-i o rană. Abia atunci omul se poate ruga cu toată ființa, potrivit poruncii dumnezeiești, deoarece inima este rădăcina întregii sale ființe.

Dumnezeu nu ascultă o rugăciune rostită doar cu buzele, ci o rugăciune izvorâtă din întreaga ființă a omului, atunci când chiar și oasele lui strigă: „Doamne, Doamne”¹⁷. Dumnezeu nu are nevoie de cuvinte măgulitoare din partea făpturii Sale. El este Dumnezeul milei, dar nu poate fi batjocorit. Precum îl muștră pe om pentru uitarea Numelui Său și osândește hula, la fel Își întoarce fața și de la rugăciunea săvârșită fără luare-aminte. Pe cei care se îmbulzeau să-I asculte cu superficialitate învățătura, El i-a muștrat cu cuvintele: „Și pentru ce Mă chemați: Doamne, Doamne, și nu faceți ce vă spun?”¹⁸. Iar prin gura Prorocului Isaia tălmăcește pricina acestei muștrări: „Poporul acesta se apropie de Mine cu gura și cu buzele Mă cinstește, dar cu inima este departe”¹⁹.

Rugăciunea cu buzele trebuie să izvorască mai presus de toate din inimă, iar rugăciunea inimii trebuie să fie „lucrătoare prin iubire”²⁰ și să se vădească prin fapte bune, căci omul trebuie să aibă credință și dragoste față de Cel al cărui Nume îl cheamă, și să-I păzească poruncile. De pildă, dacă credin-

17. Cf. Ps. 34, 9.

18. Lc. 6, 46.

19. Is. 29, 13, cf. Mt. 15, 8; cf. Mc. 7, 6.

20. Gal. 5, 6.

ciosul Îi aduce Domnului o rugăciune plină de râvnă, revărsându-și inima înaintea Lui, dar îl disprețuiește „pe vreunul din aceștia mici”²¹ sau refuză să îl ajute pe fratele său atunci când ar putea, el pierde tot folosul rugăciunii.

Ba mai mult, rugăciunea săvârșită cu nevrednicie și fățarnicie poate deveni o judecată și o osândă pentru omul care o rostește. Și Iuda era unul dintre ucenicii lui Hristos și învățase Rugăciunea Domnească, dar nu și-a păzit inima și nici nu a predat-o întru totul Învățătorului său. El nu și-a rânduit viața potrivit învățaturii lui Hristos. Datorită alipirii sale de bunurile materiale și de neamul lui, a căzut de la harul acestei rugăciuni pline de lumină, rugăciune care s-a prefăcut în blestem, după cum spune Psalmistul: „Când se va judeca să iasă osândit, iar rugăciunea lui să se prefacă în păcat”²².

După cum spuneam, Hristos a rostit rugăciunea „Tatăl nostru” o singură dată, iar cuvintele Lui rămân în veac. De atunci încolo, ori de câte ori folosește aceste cuvinte în înfățișarea sa înaintea lui Dumnezeu, creștinul se roagă împreună cu Hristos și în Hristos, așa cum Domnul S-a rugat împreună cu oamenii în timpul viețuirii Sale pe pământ. Cum este oare cu putință acest lucru? Atunci când se roagă cu rugăciunea „Tatăl nostru”, creștinul împlinește o poruncă. Astfel, el primește har, care îl inițiază în taina Crucii și a Învierii lui Hristos, și îl face să pătrundă în șuvoiul rugăciunii Sale.

Urmașii Evei se nasc ca robi ai păcatului, ca „fii ai neascultării și ai mâniei”²³. Ei moștenesc osânda pricinuită de neascultarea strămoșilor lor și mânia lui Dumnezeu îi mistuie.

21. *Mt.* 18, 10.

22. *Ps.* 108, 6.

23. *Cf. Ef.* 2, 2-3.

Sunt odraslele cărnii și ale țărânei păcătoase, prinși în capcana fricii de moarte. Cugetele lor sunt stăpânite de gânduri pământești, iar inimile de dorințe și poftes lumești. Lipsit de harul lui Dumnezeu, omul, și împreună cu el întreaga zidire, este supus robiei celei fără de voie, zădărniceii și stricăciunii. El trăiește ca un parazit în lăuntrul zidirii pe care Dumnezeu a făcut-o „bună foarte” și o pustiește, în loc să îi împărtășească sfințenia și slava pe care le-a vădit Fiul lui Dumnezeu cel Unul-Născut, Cel ce este „strălucirea slavei și chipul ființei”²⁴ Tatălui ceresc.

Până la venirea lui Hristos, întreaga omenire se afla sub stăpânirea legii potrivit căreia tot ce era precedat de voia cea iubitoare de plăcere a omului sfârșea în blestemul dureros al morții. Prin urmare, de vreme ce toți oamenii aveau aceeași obârșie, toți trebuiau să moară. Prin Întruparea lui Hristos de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, s-a statornicit o nouă naștere de bunăvoie, care nu mai era precedată de voia trupului și de plăcere. Astfel, Hristos nu a fost supus legii, adică în-lănțuirii firești: plăcere-suferință-moarte. Moartea Lui a fost nedreaptă și nefirească, dar El a suferit-o în locul făpturii Sale. Domnul a îngăduit ca toate „ocările celor ce Îl ocărau pe El, să cadă asupra Sa”²⁵ „până la moarte, și încă moarte pe cruce”²⁶. În felul acesta, Hristos, fiind nevinovat și neprihănit, prin moartea Sa nedreaptă a osândit și a nimicit moartea omului, care era dreaptă din pricina păcatului care i-a premers.

Biserica este singurul loc în care ni se dă harul înfierii și în care fiii mâniei se pot preface în fii ai lui Dumnezeu. Ea este

24. *Evr.* 1, 3.

25. Cf. *Ps.* 68, 9; *Rom.* 15, 3.

26. *Filip.* 2, 8.

un nou pântece care îi naște pe fiii lui Dumnezeu, pe fiii Duhului, fiii libertății. Prima naștere, cea trupească, este fără de voie. Cea de-a doua, care este duhovnicească, este de bunăvoie și are loc prin împreună-lucrarea credinței și a strădaniei omului cu harul lui Dumnezeu.

După fire, Dumnezeu este Tatăl Fiului Său celui Unu-ia-Născut, al lui Hristos. Însă, în Rugăciunea Domnească este propovăduit marele adevăr potrivit căruia, după har, Dumnezeu este și Tatăl tuturor oamenilor. Iar harul acesta i s-a dat lumii prin Domnul Iisus Hristos. „Pentru că Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos”²⁷.

Toți cei ce Îl iubesc pe Hristos primesc puterea „să se facă fii ai lui Dumnezeu [și frați ai lui Hristos], care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut”²⁸. Adică omul dobândește harul înfierii prin credința în Numele Domnului. Fiul cel Unu-Născut al lui Dumnezeu s-a îmbrăcat în trup omenesc pentru a-i da omului putința de a se îmbrăca cu Dumnezeirea Sa. Hristos a devenit „Întâiul născut din morți”²⁹, fratele omului, și a deschis calea către înfierea dumnezeiască. Atunci când creștinul rostește această rugăciune cu o conștiință dreaptă, el este inițiat în adevărul veșnic că Dumnezeu este Tatăl ceresc și că toți oamenii sunt fiii Săi.

Această cunoaștere alungă deznădejdea. Cum poate omul, orice i s-ar întâmpla, să deznădăjduiască și să-i îngăduie întunericului să pună întru totul stăpânire pe el, atunci când știe că este fiu iubit, care „niciodată nu va fi lepădat de la Fața

27. *In.* 1, 17.

28. *In.* 1, 12-13.

29. *Cf. Col.* 1, 18.

Tatălui său”³⁰? Oamenii, deși sunt răi, caută să le ofere ceea ce au mai bun copiilor lor, potrivit cuvântului Domnului. Dacă aceștia le cer pește, nu le vor da șarpe, nici piatră în loc de pâine. Cu atât mai mult milostivul Tată ceresc, Care, în nemărginita Sa bunătate, L-a dat pe Unul-Născut Fiul Său pentru mântuirea lumii, „nu ne va da, oare, toate împreună cu El”³¹?

Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu nenumărate daruri. Unul dintre acestea este darul măreț, mai presus de înțelegere și de neștrămutat al libertății sau al liberului arbitru. Este darul de căpătâi care îl deosebește pe om de animale. Însă orice dar de sus poate cădea pradă stricăciunii dacă omul nu îl primește cu recunoștință și dacă nu recunoaște că Dumnezeu i l-a dat. Cuviosul Sofronie scrie:

„Când, în libertatea noastră, înclinăm către păcat, atunci rupem legătura dragostei cu El și ne îndepărtăm de El. Putința de a ne defini negativ față de Tatăl cel Ceresc alcătuieste aspectul tragic al libertății”³².

După cădere, omul nu mai deține decât o fărâamă din libertatea împăratească ce i-a fost dată atunci când a fost zidit. Când această fărâamă aprinde în om dorința de a se înălța de pe pământ, de a se slobozi din chingile trupului, de a-și întoarce mintea și inima către Dumnezeu și de a se avânta cu râvnă spre bunurile cele veșnice, acesta este începutul renașterii sale în Duh.

Când Îl numește omul pe Dumnezeu Tată prin cuvintele Rugăciunii Împărătești, astfel încât Domnul să ia aminte la

30. Cf. Arhimandritul Sofronie, *Taina vieții creștine*, trad. Ierom. Rafail Noica, Ed. Accent Print, Suceava, 2014, p. 233.

31. *Rom*, 8, 32.

32. *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, p. 125.

el? Când face aceasta în chip legitim, atrăgând asupra sa bunăvoința lui Dumnezeu și harul Său, în loc să Îl facă să-și întoarcă Fața de la el? Răspunsul este simplu: atunci când viața omului nu este supusă deșertăciunii și stricăciunii patimilor, atunci când rugăciunea sa nu este o încercare trufașă de a-L lingeși și de a-L impresiona pe Dumnezeu, atunci când ea este oferită cu simțămîntul plin de durere „că n-a făcut ceva bun pe pământ”³³.

Pentru ca să Îl numească pe Dumnezeu Tată, credinciosul trebuie să se scârbească de păcat și de patimi chiar dacă ele uneori îl biruiesc. Minte și inima sa trebuie de asemenea să fie pline de simțăminte de recunoștință pentru binefacerile Sale văzute și nevăzute, deoarece Duhul Sfânt, Care lucrează și pecetluiește înfierea dumnezeiască, îi dăruiește omului un ochi noetic lăuntric, „ca să cunoască cele dăruite lui de Dumnezeu”³⁴.

Dacă omul nu simte nicio recunoștință față de Tatăl Care Și-a trimis Fiul ca să împlinească această înfricoșată iconomie spre mântuirea tuturor celor muritori și dacă nu simte silă față de tot ceea ce Îl întristează pe Duhul Sfânt, nu poate socoti că Dumnezeu este Tatăl său. Mai presus de toate, Dumnezeu este Tată și nu un stăpân peste slugi. Cu toate acestea, dacă chemarea Numelui Său nu este una sinceră, la sfârșitul veacurilor, în ziua răsplătirii Sale celei drepte, Dumnezeu va rămâne un Stăpân peste robi și un Judecător al celor fără de lege.

33. Cf. Anaforala Liturghiei Sântului Vasile cel Mare.

34. Cf. *1 Cor.* 2, 12.

„Ce este născut din trup, trup este”³⁵ și „trupul nu folosește la nimic”³⁶. Aceasta se vedește limpede la pruncii care sunt botezați. Mai înainte de a intra în cristelniță, ei au darul cel dintru început al chipului lui Dumnezeu, dar sunt cu puțin mai mult decât niște ființe trupești. Însă, după afundarea de trei ori în apă, atunci când ies din cristelniță, prefacerea este radicală: înfățișarea li se schimbă, iar chipurile le strălucesc de harul Duhului, chiar și atunci când plâng și se agită. Harul le-a pătruns acum până în măduva oaselor. Faptul că harul pătrunde întreaga ființă a omului se vedește și din moaștele sfinților. Oasele oamenilor obișnuiți au o culoare gri spre negru, în vreme ce oasele sfinților sunt galben-aurii, strălucesc și răspândesc bună mireasmă, bucură inimile celor ce se închină la ele cu credință și săvârșesc tămăduiri ale sufletului și trupului.

Omul trebuie să învețe să recunoască glasul lui Dumnezeu încă din această viață, căci viața veșnică constă în vederea Feței Sale și în auzirea glasului Său în inimă. Domnul este Marele Păstor Care Își jertfește viața pentru oile Lui, iar cei ce aparțin turmei Sale Îi recunosc glasul și Îl urmează³⁷.

Când a venit pe pământ, Hristos a dat mărturie despre adevărul Tatălui ceresc. A descoperit că Dumnezeu este Tatăl Care „așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică”³⁸. Iar cel ce este renăscut din Duh dă mărturie despre adevărul lui Hristos: că El este Dumnezeu și Mântuitor al lumii.

Prin urmare, chemarea Numelui lui Dumnezeu trebuie să fie o mărturisire a stării pe care o trăiește omul. Dumne-

35. *In.* 3, 6.

36. *In.* 6, 63.

37. Cf. *In.* 10, 1-4.

38. *In.* 3, 16.